

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยประสบปัญหาอย่างรุนแรงเป็นภาวะวิกฤติแทบทุกด้าน อันเป็นผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกด้วยการเป็นสมาชิกขององค์กรต่างๆของโลก อาทิ องค์การสหประชาชาติ และองค์การอื่นๆอีกหลายองค์กร ซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของประเทศสมาชิกและสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สาธารณสุข เทคโนโลยี เป็นต้น จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง สังคมโลกเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน เพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกัน การพัฒนาประเทศชาติต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยหลายๆด้าน ซึ่งปัจจัยที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ฝึกฝนเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการจัดการศึกษาของชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะการศึกษานับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆของสังคมได้ ตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546:5-12) มาตรา 6 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 24 ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานด้านความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546:5) ระบุว่า เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในประเทศให้มีคุณลักษณะ 6 ประการ คือ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา คิดได้คิดเป็นประยุกต์ได้ มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวัฒนธรรมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การพัฒนาคนนี้หากมุ่งเน้นให้ความรู้อย่างเดียวหาเพียงพอไม่ เพราะถ้าคนมีแต่ความรู้ในวิชาการต่างๆ ก็ไม่สามารถที่จะช่วยให้คนเป็นคนที่สมบูรณ์ได้ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีคุณธรรมเพื่อลดปัญหาทางสังคม แนวทางที่สำคัญ คือ จะต้องพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย

มาตรฐานการศึกษาของชาติ กำหนดอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวงอันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์ โดยมุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กและพัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงานที่มีคุณภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติเพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการการศึกษาดังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรา และ 11 ตัวบ่งชี้ซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทย คนเก่ง คนดี และมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547:1-3)

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สร้างขึ้นได้ในครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณธรรมจริยธรรมมิได้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการอบรมสั่งสอน ผู้บริหารและครูในสถาบันการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม มีจิตอาสา รักวัฒนธรรมไทย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความสามัคคีและมีค่านิยมประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นคนเก่งคนดีและมีความสุขตามที่กำหนดในมาตราการศึกษาของชาติ มาตราที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547:3)

โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานีเขต 1 เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนว่า “นักเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐาน สืบสานความเป็นไทย ก้าวไกลเทคโนโลยี สร้างคนดีสู่สังคม มุ่งพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ” (สารสนเทศโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร ปีการศึกษา 2552:8) จะเห็นว่าโรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5-12) มาตรา 6 ที่กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานมาตรฐานการศึกษา (องค์การมหาชน) (2552:2) ผลการประเมินด้านผู้เรียนโดยภาพรวมทั้ง 7 มาตรฐานนั้น ผลการประเมินอิงเกณฑ์อยู่ในระดับคุณภาพดี และมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาว่า โรงเรียนควรพัฒนาเรื่องการคิดวิเคราะห์ ระเบียบวินัย ความประพฤติของผู้เรียนและควรมีการพัฒนาผู้เรียนในเรื่องค่านิยมอันดีงามแบบไทย เช่น การไหว้ การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ การมีจิตอาสา มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น จากข้อมูลสารสนเทศของฝ่ายกิจการนักเรียนในเรื่องความประพฤติไม่เหมาะสมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สารสนเทศ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 พบว่า นักเรียนประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนสูงสุด 5 เรื่อง ได้แก่ หนีชั่วโมงเรียน มาสาย แต่งกายผิดระเบียบ หนีโรงเรียน และทะเลาะวิวาทตามลำดับ จากสถิติดังกล่าว จะเห็นว่านักเรียนมีความประพฤติไม่เหมาะสม มีปัญหาด้านพฤติกรรมที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน (ข้อมูลสารสนเทศฝ่ายกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร. 2551:7-15)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรว่า นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียน ในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การวางแผนกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ แนวทางพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามอุดมการณ์สำคัญของชาติ รวมทั้งเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาในรอบต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. เป็นข้อเสนอแนะโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในอนาคต

2. เป็นแนวทางพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร จำนวน 54 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร 4 ด้าน ได้แก่ การเป็นคนดี การมีวินัย การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และการมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ

3. ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

4. ขอบเขตระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บข้อมูล จากครูของโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ด้าน ได้แก่ การเป็นคนดี ความมีวินัย การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ (สารสนเทศโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร. 2552 : 8)

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมต่างๆ และทัศนคติที่นักเรียนปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดลักษณะประจำตัวที่ดีของนักเรียน ได้แก่ ชื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่นในการทำงาน รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีจิตสำนึกประชาธิปไตย เคารพสิทธิของผู้อื่น และมีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร หมายถึง ลักษณะที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมและทัศนคติที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ การเป็นคนดี ความมีวินัย การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ

การเป็นคนดี หมายถึง คนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างดีงามตามความคาดหวังจากสังคม ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

การมีวินัย หมายถึง มีระเบียบวินัยในตนเองและ มีระเบียบวินัยต่อผู้อื่น ซึ่งมีระเบียบวินัยในตนเอง ได้แก่ ตรงต่อเวลา การมุ่งมั่นในการทำงาน และมีระเบียบวินัยต่อผู้อื่น ได้แก่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีจิตสำนึกประชาธิปไตย

การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจเรียน ใฝ่เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

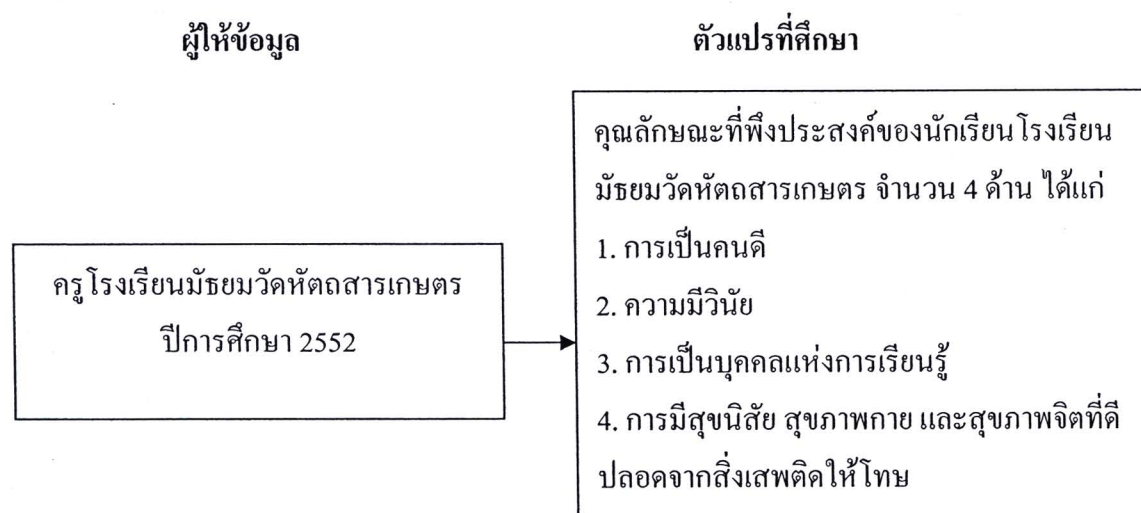
การมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ หมายถึง รู้จักการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ควบคุมอารมณ์ได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่เล่นการพนัน ไม่เสพสิ่งเสพติด และให้ความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติด

โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ปทุมธานี เขต 1 ตั้งอยู่ที่เลขที่ 34 หมู่ 8 ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ครู หมายถึง ครูซึ่งปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2552 ในโรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ปทุมธานี เขต 1 อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 5-12) มาตรา 6 ที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 24 ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานด้านความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โรงเรียนมัธยมวัดหัตถสารเกษตรได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา